

KOOPERATİFLERİN YENİDEN YAPILANDIRILMASI PROJESİ (KYYP)

A. PROJENİN AMACI VE HEDEFİ

1. PROJENİN AMACI:

Ülkemizin Avrupa Birliğine katılımı konusunda gerçekleştirdiği ve bir çok alanda yapmış olduğu düzenlemeler, serbest piyasa koşullarında ve birleşik pazarda rekabet edebilen ve ayakta kalabilecek kuruluşların yaratılmasına yöneliktir. Ülke içi ve ülkelerarası ekonomik faaliyetlerde rekabet, belirleyici unsur konumundadır. Üretim maliyetinde, verimlilikte, fiyatta ve kalitede rekabete dayanamayan kuruluşlar, ekonomik yaşamdan çekilmek zorunda kalacaklardır. Böyle bir ortamda çoğu kooperatif türünün ve genel olarak kooperatifçiliğin gelişerek sürdürülmesinde büyük zorluklar yaşanacaktır.

Ülkemizde, kooperatif teşekküllere her zamankinden daha fazla ihtiyaç olduğu ve Bakanlığımızın belirli bir Kooperatifler Politikası olmasının faydalı olacağı inancıyla “Kooperatiflerin Yeniden Yapılandırılması” projesi geliştirilmiştir.

Uzun yılların birikimi olarak gelir dağılımının büyük ölçüde bozulduğu ve acilen sosyo-ekonomik politikaların yürürlüğe konulmasına ihtiyaç duyulduğu günümüzde, kooperatiflerin çeşitli yönlerden ele alınıp yeniden yapılandırılması gerekmektedir.

Bu çerçevede kooperatiflerin içinde bulunduğu sorunların aşılması ve bu teşekküllerin ülke ekonomisine ve dolayısıyla ortaklarına daha fazla katkı sağlaması ve ileride Avrupa Birliği mevzuatı ile uluslar arası kooperatifçilik ilkelerine uygun bir yapıya kavuşturulması projenin amacını oluşturmaktadır.

2. PROJENİN HEDEFİ:

Alt ve orta gelir grubundaki vatandaşlarımızın ihtiyaçlarını karşılamada en önemli kurumlardan olan kooperatiflerde ortakların mağduriyetlerini önlemek,

Üretim maliyetinde, verimlilikte, fiyatta ve kalitede rekabete dayanan kooperatifler oluşmasını mümkün kılmak,

Kooperatiflerin içinde bulunduğu sorunların aşılması için gerekli idari ve hukuki düzenlemeler yapmak,

Kooperatif teşekküllerde yaşanan suistimaller nedeniyle kamu oyunda oluşan kötü imajı ortadan kaldırmak,

İdari ve yargı organlarına ulaşan şikayetleri sonuçlandırabilecek etkin bir denetim mekanizması oluşturmak,

Kooperatif teşekküllerin üst örgütlenmesine imkan verecek tedbirleri almak,

Kooperatif ortakları ile yönetici ve denetçileri eğitmek, hak ve yükümlülükleri ile sorumluluklarının neler olduğu hususlarında bilgilendirmek, sahiplik bilincini ve ortak iş yapma kültürünü geliştirmek,

Kooperatifleri Avrupa Birliği mevzuatı ile uluslar arası kooperatifçilik ilkelerine uygun bir yapıya kavuşturmak, projenin hedefleridir.

B. STRATEJİK İÇERİK

1. KOOPERATİFLERE İLİŞKİN BAŐLICA HUSUSLAR

Sanayi ve Ticaret Bakanlığının düzenleme ve denetimine tabi olan toplam 20 ayrı türde 74.000 kooperatif bulunmakta bu kooperatiflerin 4.750.000 olan ortak sayısının 2.700.000'ini de yapı kooperatifi ortakları oluşturmaktadır. Kooperatif türleri içinde en fazla sayıya sahip olan yapı kooperatifleridir. Toplam 64.000 yapı kooperatifi bulunmaktadır ki, bu rakam toplam kooperatif sayısı içinde % 86'lık bir payı ifade etmektedir.

Üst kuruluşlara bakıldığında ise, Sanayi ve Ticaret Bakanlığına bağlı 368 faal kooperatif birliği ve bunlara ortak olan 10.399 kooperatif bulunmaktadır. Merkez birliği sayısı ise 5 olup, bu merkez birliklerine 91 birlik ortaktır.

Bu verilerden anlaşılacağı üzere ülkemizde kooperatifler, sayısal açıdan önemli bir büyüklüğe ulaşmış ve dolayısıyla üzerinde her yönüyle durulması gerekli hale gelmiştir.

2. TÜRKİYE'DE KOOPERATİFÇİLİĞİN SORUNLARI

Kooperatifçiliğimizin yıllardan beri süregelen ve kronikleşmiş sorunları olduğu herkes tarafından bilinmektedir.

Hemen her platformda bir çırpıda sayılabilen ülkemiz kooperatifçiliğinin genel sorunlarını;

- 1- Sermaye ve kaynak yetersizliği (finansman ve işletme),
- 2- Eğitim yetersizliği ve bunun doğal sonucu sahiplik bilincinin oluşmamış olması,
- 3- Öz denetimin etkin olmaması ve kamu denetiminde de denetim elemanı sayısındaki azlık nedeniyle denetimsiz kalan kooperatiflerde itibar ve güven eksikliği,
- 4- Mevzuat yetersizliği,
- 5- Ortaklar ve yöneticiler arasındaki irtibat eksikliği, ortakların yönetime etki edememesi ve ortakların örgütlenmesinde yaşanan sıkıntılar,

başlıkları altında toplamak mümkündür.

Bu sorunlar yıllar boyunca dile getirilmesine rağmen, çözüm yolunda önemli bir mesafe alınamamıştır.

Kooperatifçiliğimizin piyasa koşullarına uyumunu sağlamak ve kooperatiflerimizin kendi kendini yöneterek varlığını sürdürebilen, ortaklarının menfaatlerini arzuladığı şekilde koruyan ve piyasada rekabet edebilen bir konuma gelmeleri için hukuki altyapının yeniden ele alınması gereği bulunmaktadır.

C. PROJE ÖZETİ :

1. PROJENİN FAYDALARI VE HEDEF KİTLE

Projeden beklenen faydalar; bilgisizlik nedeniyle oluşabilecek hata ve noksanların önceden önüne geçilmesi, Bakanlığımıza ve yargı organlarına gelecek şikayetlerin en aza indirilmesi, kooperatif yönetici ve denetçileri ile ortaklarına eğitici ve yol gösterici tavsiyelerde bulunularak ortak iş yapma kültürünün güçlendirilmesi, yapı kooperatiflerinin tümünün kontrol altına alınması olarak özetlenebilecektir.

Projenin hedef kitlesi; kooperatif ortakları, yönetim ve denetim kurulu üyeleri , kooperatifçiliğe ilgi duyan her kesim ve kurum ve kuruluşlardır.

2. PROJE BÖLÜMLERİ

2.1. DÜZENLEME ÇALIŞMALARI

2.1.1.1163 Sayılı Kooperatifler Kanununda Değişiklik Çalışmaları Yapılması

Çoğu kooperatifin başarısızlığının temelinde yöneticilerin bilgi ve tecrübe yetersizliği ile ortakların ilgisizliği yatmaktadır. Bu açıdan işletmecilik ilkeleri, üretim, tedarik ve pazarlama teknikleri, finansman konularında yöneticilerin eğitimi konusu büyük önem arz etmektedir. Hatta yöneticilerin bu eğitimleri almaları ya da bu konularda bilgili ve tecrübeli personel istihdamının zorunlu tutulması gibi çözümlerin getirilmesi gerekmektedir.

Kooperatiflerin iç ve üst örgütlenmelerinde görülen yetersizlikler de başarıyı etkileyen temel nedenler arasındadır. Özellikle kooperatiflerin üst örgütlenmede istenilen düzeye ulaşılmamış olması, kooperatiflere sunulması gereken ve 1163 sayılı Kanunda öngörülen teknik destek, eğitim, denetim gibi hizmetlerin yetersiz kalmasına yol açmaktadır.

Bu sorunların çözülmesi yolunda ciddi ve tutarlı adımlar atılması, yasal düzenleme ile üst örgütlenmenin özendirilmesi gerekmektedir. Özellikle rekabetin ön plana çıktığı günümüzde kooperatiflerin verimli ve en az maliyetle üretim yapan kuruluşlar haline dönüştürülmesi ve bu suretle kamu vicdanını ciddi şekilde rahatsız eden kooperatiflerde yolsuzlukların önüne geçilmesi gerekmektedir.

Değişen koşullar karşısında, kooperatifçiliğin yeniden düzenlenmesi ve yolsuzlukların önüne geçilebilmesi için 1163 sayılı Kooperatifler Kanununda değişiklik çalışmalarına başlanması, çeşitli kamu kurum ve kuruluşları ile sektör temsilcilerinden alınan görüşlerin değerlendirilmesi ve değişikliklerin 2002 yasama yılında yürürlüğe girmesi planlanmaktadır.

2.1.2.Kooperatiflerin Örnek Anasözleşmelerinde Değişiklik Çalışmaları Yapılması

Kooperatifler Kanunundaki değişikliklerin yürürlüğe girmesi ile birlikte, kooperatif türlerine göre yeni örnek anasözleşmelerin düzenlenmesi ve kooperatiflerin bu anasözleşmelere intibak işlemlerinin gerçekleştirilmesi için bir birim oluşturulması planlanmıştır.

2.1.3. İşleyişe İlişkin Diğer Mevzuat Çalışmaları Yapılması

2.1.3.1. Muhasebe Yönetmeliği

1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 89. maddesinde, kooperatif ve üst kuruluşların muhasebe usulleri ve tutacakları defterlerin Bakanlığımız tarafından belirleneceği belirtilmektedir. Bakanlığımız bu yetkisine istinaden Kooperatifler, Kooperatif Birlikleri, Kooperatif Merkez Birlikleri ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliği Muhasebe Yönetmeliğini hazırlamış ve bu Yönetmelik 28.11.1973 gün ve 14726 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Ancak, 01/01/1994 tarihinden itibaren tek düzen hesap planının yürürlüğe girmesiyle kooperatiflerin de bu plana uyması zorunluluğu doğmuştur. Bununla birlikte kooperatiflerin kendilerine özgü yapıları nedeniyle tek düzen hesap planında yer alan hesaplar, muhasebeciler tarafından farklı farklı uygulanmış ve bu husus kooperatiflerin muhasebe işlemlerinde tek düzeni ortadan kaldırmıştır.

Bu nedenle Bakanlığımızca, tekdüzen muhasebe planı doğrultusunda Kooperatifler Muhasebe Yönetmeliğinin gözden geçirilmesi ve plana uygun değişikliklerin yapılarak, bütün kooperatiflerin uygulamalarında yeknesaklığın sağlanması için gerekli değişikliklerin yapılması planlanmaktadır.

2.1.3.2. Organların Çalışma Usul ve Esasları Yönetmeliği

Kooperatif organlarının çalışmalarına ilişkin usul ve esaslar bir yönetmelikle düzenlenerek yeknesaklık sağlanmaya çalışılacaktır.

2.1.3.3. Yönetim Kurulu Faaliyet Raporu ve Denetim Kurulu Raporu Yönetmeliği

Kooperatiflerin yönetim ve denetim kurullarınca genel kurul toplantılarına sunulan raporlar herhangi bir şekle bağlı olmadığından çoğu kez gerekli ve yeterli bilgileri içermemesi, ortakların kooperatif faaliyetleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmalarına engel teşkil etmektedir. Bu nedenle söz konusu raporların biçim ve içerikleri bir yönetmelikle düzenlenerek ortakların bilgi edinme ve karar verme haklarını daha etkin bir şekilde kullanmalarına imkan sağlanacaktır.

2.1.3.4. Genel Kurul Toplantılarında Görevli Bakanlık Temsilcileri Tüzüğü

1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 87. maddesi gereğince genel kurul toplantılarının kanun, anasözleşme ve gündeme göre yürütülmesini sağlamak üzere görevlendirilen Bakanlık Temsilcilerinin niteliği ve görevinin, gelişen koşullar çerçevesinde yeniden ele alınması ve bu amaçla mevcut tüzük üzerinde gerekli tadilatların yapılması çalışmaları planlanmıştır.

2.1.3.5. Bağımsız Denetime Dair Usul ve Esaslara İlişkin Düzenleme

1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 91. maddesi kapsamında, bağımsız denetim kuruluşlarına yaptırılacak denetim ile ilgili usul ve esaslar, aynı Kanunun 90. maddesine göre çıkarılmış olan Tüzükte değişiklik çalışması yapılarak düzenlenecektir.

2.1.3.6. Tebliğler

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, anasözleşmeler ve kooperatifleri ilgilendiren diğer mevzuatta açıklık olmayan ya da uygulamada ortaya çıkan bir takım sorunların çözümü ve uygulayıcılara yol gösterilmesi amacıyla tebliğler hazırlanması ve bunların yayınlanması planlanmaktadır.

2.2. EĞİTİM ÇALIŞMALARI

Kooperatif ortaklarından gelen şikayet dilekçelerinden, yapılan denetimlerden ve çeşitli toplantılarda ortaklarla yapılan bire bir görüşmelerden, gerek ortakların ve gerekse yönetici ve denetçilerin kooperatifçilik bilinci ve eğitimi konusunda yeterli bilgi birikimine sahip olmadıkları ve bu nedenle ihtilaf ve sorunların ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Toplumdaki ortak çalışma kültürünün çok güçlü olmaması da demokratik yönetim ilkesinin geçerli olduğu kooperatiflerin yönetimini ve öz denetimi zorlaştırmaktadır.

Bu durum karşısında, ortaklar ile yönetici ve denetçilerin eğitimi, hak ve yükümlülükleri ile sorumluluklarının neler olduğu hususlarında planlı eğitim çalışmaları yapılması önemli bir ihtiyaç olarak gündeme gelmektedir.

2.2.1. Kooperatif Ortakları İle Yönetici ve Denetçilerini Bilgilendirme Toplantıları vb. Etkinlikler Yapılması

Teşkilatlandırma Genel Müdürlüğünce kooperatif ortakları ile yönetici ve deneticilerinin bilgilendirilmesi amacıyla Haziran 2001 ayında Bursa, Kasım 2001 ayında Antalya ve İzmir illerinde yapılan “Kooperatifçilik Bilgilendirme Toplantıları” na 2002 yılı, Nisan ayında İstanbul, Mayıs ayında İçel ve Zonguldak, Haziran ayında Erzurum ve Trabzon, Eylül ayında Eskişehir, Ekim ayında Balıkesir ve Aydın illerinde devam edilmesi planlanmıştır.

Kooperatiflerin başarısı ve yolsuzlukların azaltılması büyük ölçüde ortaklarının kooperatiflerine sahip çıkmalarına bağlıdır. Yapı kooperatiflerinde, ortakların çok büyük bir bölümünün kooperatiflerine sahip çıkmayarak kooperatifi karşılarında bir müteahhit firma gibi görmeleri, kooperatif faaliyetleriyle yeterince ilgilenememelerine neden olmaktadır. Motorlu taşıyıcılar, pazarlama, tüketim vs. kooperatiflerin ortaklarının kooperatif dışında faaliyete yönelmeleri de kendi kuruluşlarını zayıflatmaktadır. Ortakların piyasada işlem imkanı bulamadıkları ya da kooperatiflerinin fiyat vb. konularda çok cazip koşullar sunması halinde kooperatifleriyle işlem yaptıkları gözlenmektedir ki, bu durum, ortaklarda kooperatif bilincinin yeterince gelişmemiş olması ile ilgili bulunmaktadır. Bu gibi sorunların kooperatifçilik eğitimi ile aşılması, ortak-kooperatif bütünleşmesinin sağlanması gerekmektedir. Bu açıdan, ortakların bilinçlendirilmesi ve özellikle yolsuzlukların önüne geçilmesinde öz denetimin artırılabilmesi için ortakların eğitimi çok önemli görülmektedir. Bu nedenle bu çalışmalarda kullanılmak üzere Bakanlığımız bütçesine yeteri kadar kaynak aktarılması yönünde gerekli girişimlerde bulunulması planlanmıştır.

2.2.2. Yazılı ve Görsel Basın İle Eğitim Kurumları Aracılığıyla Kooperatif Ortakları İle Yönetici ve Denetçilerin Eğitilmesi

Radyo Televizyon Üst Kurulu ile ilgili yasanın değiştirilmesi sırasında, özellikle kooperatif ortaklarının, hak ve yükümlülükleri konusunda, yöneticilerin de yönetim ve ortaklarla ilişkiler konusunda bilgilendirilmesine, kooperatifçiliğin sorunları ile bunların çözümü için getirilen önerilerin tartışılmasına yönelik haber, açık oturum, forum, panel, söyleşi, belgesel ve konulu film gibi eğitici radyo ve televizyon programlarının hazırlanıp yayınlanması yolunda hüküm getirilmesi için, Başbakanlık ve TBMM nezdinde yazılı olarak girişimde bulunulması,

Ayrıca TRT’de ve diğer görsel basında kooperatifçilik konusunda eğitici programlarda açıklamalarda bulunulması,

Eğitim kurumlarında kooperatifçiliğin gündeme getirilmesi, orta eğitim ve halk eğitim kurumlarında konferanslar verilmesi, üniversitelerde vb. kurumlarda öğrencilere ve diğer insanlara kooperatifçilikle ilgili broşür, kitap dağıtılması ve pratik bilgiler verilmesi, planlanmıştır.

2.2.3. Kamu ve Özel Eğitim Kurumlarıyla İşbirliği Yapılarak, Orta-Yüksek Öğretim ve Kurs Öğrencilerine Yönelik Eğitim çalışması.

Kooperatifçilik bilinci ve ortaklık kültürünün gençlerimize daha eğitim aşamasında kazandırılabilmesi bakımından Milli Eğitim Bakanlığı ve Üniversitelerden destek alınarak kamu ve özel eğitim kurumlarıyla iş birliği yapmak suretiyle orta-yüksek öğretim ve kurs öğrencilerine yönelik olarak söyleşi, panel, seminer, konferans gibi etkinliklerle kooperatifçilik eğitimi verilmesi planlanmaktadır.

2.2.4. Kooperatif Ortakları Ve Yönetim ve Denetim Kurullarına Yol Göstermek Amacıyla Broşür, Kitapçık vb. Yayın Faaliyetinde Bulunulması

Yapı kooperatiflerinin ortaklarıyla yönetici ve denetçilerine çalışmalarında yol göstermek, onları bilinçlendirmek ve eğitmek amacıyla 2000 yılında 1.000.000, 2001 yılında da 250.000 adet bastırılan ve ücretsiz olarak dağıtılmakta olan “**Kooperatif Ortakları İçin Önemli Bilgiler**” adlı bir broşürün ihtiyaç oldukça yeniden bastırılması ve il müdürlükleri aracılığıyla ücretsiz dağıtılması planlanmaktadır.

Tarım Satış Kooperatifleri ve Birliklerinin ortaklarına ücretsiz olarak dağıtılmakta olan “Tarım Satış Kooperatifi Ortağı Üreticiler İçin Önemli Bilgiler” ve “Ortak Üreticiler İçin Tarım satış Kooperatif ve Birliklerinin Genel Kurul Toplantıları Hakkında Bilgilendirme Broşürü” ihtiyaç duyulduğça yeniden bastırılarak dağıtılacaktır.

Kooperatif ortaklarında sahiplik bilincinin geliştirilmesi, yönetim ve denetim kurulu üyeleri ile kooperatifin yöneticilerinin bilgi birikimlerinin artırılmasına dönük yayınlar planlanmaktadır.

2.2.5.Kooperatif Yönetim ve Denetim Kurulları İle Bakanlığımız İl Müdürlüklerinde Mevzuata İlişkin Uygulama Birliğini Sağlamak Üzere Bakanlık Görüşleri İle Talimatlarını Kitap Halinde Derlenmesi

Kooperatif Yönetim ve Denetim kurulları ile Bakanlığımız İl Müdürlüklerinde mevzuata ilişkin uygulama birliğini sağlamak üzere; 2001 yılında, “Kooperatifler Kanununa ilişkin Bakanlık Görüşleri (1994 yılı)” adlı kitap 10.000 adet bastırılmış olup, 2002 yılında ise, “Kooperatifler Kanununa ilişkin Bakanlık Görüşleri (1995 yılı)” ve “Kooperatifler Kanununa ilişkin Bakanlık Görüşleri(1996 yılı)” ile yine 2002 yılında “Yapı Kooperatiflerinde Yapılan Denetimler Sonucu Bakanlıkça Verilen Talimatlardan Seçmeler” adlı kitapların bastırılarak ilgililerin yararına sunulması planlanmıştır.

2.2.6.Kooperatif Ortaklarının Kooperatifçilik Konusunda Bilgi Ve Düşüncelerini Almak Üzere Anket Çalışması Yapılması

Özelikle kooperatif ortaklarının kooperatiflerine ve genel anlamda kooperatifçiliğe bakışını belirleyebilmek için bir anket formu hazırlanması ve 2002 yılı olağan genel kurul döneminde bu anket çalışmalarının sonuçlandırılması planlanmıştır.

2.2.7.Birlikler ve Diğer Kuruluşlarla Ortak Eğitim Çalışmaları Yapılması

Birlikte iş görme bilinci ve sahiplik duygusunun geliştirilmesi için kooperatif üst örgütleri ve ilgili kurum ve kuruluşlar ile kooperatiflere yönelik eğitim programları hazırlanması, bu kuruluşların bilgi ve deneyimlerinin nasıl ve ne şekilde aktarılacağı hususu ile bu tür eğitim programları için gerekli desteğin sağlanması amacıyla toplantılar tertip edilmesi planlanmaktadır.

2.2.8.Başarılı Kooperatiflerin Ödüllendirilmesi İçin Çalışma Yapılması

Ortakların hak ve menfaatlerini koruyan, kooperatifin amaçları doğrultusunda faaliyette bulunmasını sağlayan, kooperatif yönetici ve denetçilerine, yazar,öğrenci,öğretmen vb. kişilere başarılı kooperatifçiliğin teşviki, yaygınlaştırılması ve özendirilmesine yönelik olarak, bu alanda faaliyet gösteren birliklerin de katılımıyla, her yıl kooperatifçilik ödülü verilmesi için bir yönetmelik hazırlanması planlanmaktadır.

2.3. DENETİM ÇALIŞMALARI

Ülkemiz kooperatifçiliğinde ve özellikle de yapı kooperatifçiliğimizdeki suistimallerin mümkün olduğunca azaltılması ve ortakların mağduriyetlerinin giderilmesi için yaygın ve etkin bir denetim mekanizmasının oluşturulması ve özellikle yapı kooperatiflerinde teknik konuların denetlenebilmesi için tedbir alınması gerekmektedir.

2.3.1. Yaygın ve Etkin Denetim Çalışması Yapılması

Konut ve işyeri üretiminde önemli bir paya sahip olan yapı kooperatiflerinin denetim sorununa çözüm getirmek için 2000 yılında hazırlanan tebliğ kapsamında faal kooperatif sayısı 1000'i geçen Adana, Ankara Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, İçel, İstanbul İzmir, Kocaeli ve Konya illerinde ilk etapta belirlenen 62 birliğin işlemleri üzerinde denetim gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışma ile; 11 ildeki yapı kooperatiflerinin temel uygulamalarının gözden geçirilmesi, şikayetlere neden olabilecek sorunların önüne geçilebilmesi amaçlanmaktadır.

Halen Ankara, İstanbul, İzmir, Bursa, Kocaeli, Konya ve İçel illerinde 125 birim kooperatif denetim programını almış olup, denetimler devam etmektedir. 2002 yılında da pilot bölge kapsamında bulunan ve sorunlu olduğu belirlenen tüm yapı kooperatifleri denetime alınacaktır.

2.3.2. Kooperatif Denetçileri İçin Denetim Kılavuzu ve Rapor Düzeni Oluşturmak.

Kooperatif denetçileri, kanun ve anasözleşmede yazılı görevlerini gereği gibi yerine getirmek için çok istekli olsalar dahi denetimi nasıl yapacaklarını, hangi işlemleri denetleyeceklerini, sonucunda nasıl bir rapor düzenleyeceklerini bilemediklerinden kooperatiflerde iç denetim istenilen etkinlikte gerçekleştirilememektedir. Bu nedenle, kooperatif denetçilerine yol göstermek üzere bir denetim kılavuzu hazırlanması ve rapor düzeni oluşturulması sağlanacaktır.

2.3.3. Denetim Elemanı Sayısını Artırılması

1163 Sayılı Kooperatifler Kanununun 90. maddesi kapsamında kooperatif ve üst kuruluşlarının denetim hizmetlerini yürüten Kooperatifler Kontrolörlerinin sayısı bugün 65'dir.

Kooperatiflerle ilgili yönetim ve denetim hizmetlerinde istihdam edilen personel sayısı yetersizdir. Yolsuzluklarla mücadelede en önemli araç denetimdir. Oysa denetim elemanı yetersizliği ciddi boyutlardadır. Genel Müdürlüğümüz bünyesinde istihdam edilen her Kontrolöre denetim için 1000 kooperatif düşmekte; bu nedenle de çok büyük bir bölümünde periyodik denetim ve hatta şikayetlerin incelenmesi dahi zamanında yapılamamaktadır.

Bu açıdan, yolsuzluklarla mücadele ve her birim kooperatifin iş ve işlemlerinin sağlıklı bir şekilde takip edilebilmesi için Teşkilatlandırma Genel Müdürlüğünün personel sayısının artırılması ve özellikle denetim elemanı alımında izin müessesesinin (Başbakanlık Devlet Personel Başkanlığı, Maliye Bakanlığı, Başbakanlık) kaldırılması veya sadece Başbakanlıktan izin alınması ve yeteri kadar Kooperatif Kontrolörü kadrosu (İlk etapta 200) verilmesi hususunda gerekli girişimlerde bulunulması hedeflenmiştir.

Sayıları ciddi boyutlara ulaşan ve toplumun bütün kesimlerini yakından ilgilendiren kooperatiflerin mahallinde denetim altında tutulabilmesi bakımından Bakanlığımız merkez ve taşra teşkilatında “Kooperatifçilik Uzmanı”, taşra teşkilatında ise “Kooperatif Denetmeni” adı altında yeni unvanlar ve kadrolar ihdas edilmesi de (İlk planda 120 Kooperatifçilik Uzmanı, 130 Kooperatif Denetmeni) denetimin yerelleşmesine ve böylece yaygın ve yoğun bir denetim hizmetinin gerçekleştirilmesi yönünde çalışmalar yürütülmesine imkan sağlayacaktır.

Bu konu, Bakanlık Teşkilat Kanunu değişiklikleri sırasında gündeme getirilmiş olup, gerekli düzenlemelerin yapılması için çalışmalar devam etmektedir.

2.3.4. Birliklerde Denetim Kapasitesi Oluşturulması ve Birliklerce Etkin Denetim Yapılması.

1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 75. maddesi gereğince Bakanlığımıza verilen yetkiye istinaden kooperatif merkez birlikleri ve gerekli görüldüğünde birliklerin denetimde yetkili kılınması ve bu suretle etkili bir üst denetim mekanizması kurulması, bu denetim giderlerine bu hizmeti alan kooperatiflerin de katılmasını sağlamak için ilgili kuruluşlarla gerekli çalışmaların yapılması planlanmıştır.

Bu kapsamda; Birlikler ve bağlı kooperatif sayıları, denetim elemanı istihdam edip etmediği, ediyorsa sayısı, Teftiş Kurulu bulunup bulunmadığı, Teftiş Kurulu oluşturulmak istenip istenmediği, yapılmış olan denetim çalışmaları ve bunların sonuçları gibi hususlarda araştırmalar yapılacaktır.

2.3.5.Yapı Kooperatifleri İçin Teknik İnceleme (denetim) Kapasitesi Oluşturulması

Yapı kooperatiflerinde sorunların büyük bir bölümü teknik konularda ortaya çıkmakta; teknik konulardaki denetim yetersizliği sorunların çözümünü de zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla, öncelikle Teşkilatlandırma Genel Müdürlüğünde teknik kadro oluşturulması, ayrıca, Bakanlığımız merkez teşkilatının diğer birimleriyle taşra teşkilatı ve Bayındırlık ve İskan Bakanlığındaki teknik kadrolardan da yararlanılması için çalışmalar yapılacaktır.

2.3.6.Birlikler ve Merkez Birlikleri İçin Örnek Denetim Yönetmeliği Hazırlanması

Kooperatif üst kuruluşlarınca zaman zaman Teftiş Kurulu Yönetmelikleri hazırlanarak onaylanması için Bakanlığımıza başvurulmaktadır. Dolayısıyla da bu yönetmeliklerinde bir yeknesaklık söz konusu değildir. Oysa kooperatifler için büyük önem taşıyan üst kuruluş denetiminin belli standartlar içinde gerçekleştirilmesinin denetimden beklenen yararları artıracığı kuşkusuzdur. Bu nedenle, üst kuruluş denetiminde bir standart oluşturmak bakımından birlikler ve merkez birlikleri için örnek oluşturmak üzere bir “Örnek Denetim Yönetmeliği” hazırlanacaktır.

2.4. KAYNAK SORUNUNUN ÇÖZÜMÜ ÇALIŞMALARI

Kooperatiflerin başarılı olmasının önündeki sorunlardan belki de en büyüğü olan kaynak sorununun çözümü için; konut yapı kooperatiflerine toplu konut kredisi sağlanması, ucuz arsa temini, Esnaf Kredi Kefalet Kooperatifleri aracılığıyla verilen kredilerin artırılması, kooperatiflerde sermaye miktarı artırılarak öz sermayenin güçlendirilmesi, kooperatiflere finansman imkanı sağlayacak bir kooperatifler bankası kurulması, uluslararası kuruluşlardan kredi temini, bazı tür kooperatiflerin KOSGEB kanalıyla desteklenmesi gibi konularda ilgili kurum ve kuruluşlar ile yazışmalar yapılarak, sorunun çözümü için neler yapılabileceğinin araştırılması planlanmıştır.

2.5. KOORDİNASYON VE İŞBİRLİĞİ ÇALIŞMALARI

Kooperatiflerin çeşitli konularda karşılaştıkları sorunlara çözümler üretilmesi ve kooperatifçiliğin desteklenerek geliştirilmesi amacıyla özellikle Konut Müsteşarlığı, yerel yönetimler, kamu kurumları ve sivil toplum örgütleriyle koordinasyon ve işbirliği içinde çalışmalarına hız ve önem verilecektir. (Gecekonduların ıslahı, alt yapısı hazır ucuz arsa üretimi ve kooperatiflere tahsisi, kooperatiflere uygun şartlarda kredi desteği

sağlanması esnaf ve sanatkarlar tarafından kurulmuş olan kooperatiflerde ortak yapısının sağlıklı bir durumda tutulması için ilgili sivil toplum örgütleriyle işbirliği yapılması vs.)

D. PROJENİN FİNANSMANI

Kooperatiflerin Yeniden Yapılandırılması Projesinin finansman ihtiyacı, Teşkilatlandırma Genel Müdürlüğü bütçesinden, kooperatifçiliğin eğitimi ve tanıtımı amacıyla Bakanlık emrine tahsis edilecek özel ödenekten, Bakanlık kaynaklarından, kooperatif ve üst kuruluşlarının mali imkanlarından karşılanacaktır.

E. UYGULAMA

1. Proje Uygulama Grupları Oluşturulması

Kooperatiflerin Yeniden Yapılandırılması Projesini yürütmek üzere Bakanlık Teşkilatlandırma Genel Müdürlüğünde Proje Uygulama Grupları oluşturulması ve bu gruplara gerekli araç ve gereç ile teknik ve personel desteği sağlanması hedeflenmektedir.

2. Projenin Yürütülmesine Dair Takvimlendirilmiş Adımlar

1. 2001 yılında, 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu'nda yapılacak değişiklikler ile ilgili olarak İl Müdürlükleri, kooperatif üst kuruluşları ve ilgili bakanlıklar ile kurum ve kuruluşlardan görüşler alınarak ve alınan görüşler bir komisyon marifetiyle değerlendirilerek dikkate ve tartışmaya değer olan görüşler tespit edilip ve bu görüşler ile uygulamadaki sorunlar ve aksaklıklar da göz önüne alınarak hazırlanan değişiklik taslağı, Genel Müdürlükte Daire Başkanı ve üstü personelin katılımı ile yapılacak toplantılarda tartışılacak ve bu çalışmalar en geç 2002 Nisan ayı sonuna kadar sonuçlandırılacaktır.

2. Bu çalışmalardan sonra son şeklini alan taslak üzerinde 2002 yılı Mayıs ayı içinde kanunun diğer uygulayıcısı durumunda olan Bakanlık (Tarım ve Köyişleri Bakanlığı) yetkilileri ile toplantılar yapılacaktır.

3. Son şeklini alan taslak, Mayıs 2002 ayı sonuna kadar Türkiye Milli Kooperatifler Birliği ve Kooperatif Merkez Birlikleri yetkilileri ile yapılacak toplantılarda tartışılacaktır.

4. Değişiklik taslağının son şekli 2002 Haziran ayında, görüşleri alınmak üzere ilgili bakanlık ve kurumlara gönderilecektir.

5. Alınan görüşlerin değerlendirilmesi sonunda son şekli verilen yasa taslağı 2002 Temmuz ayı sonunda Başbakanlığa gönderilecektir.

6. 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu'ndaki değişikliklerin 2002 yılı sonuna kadar yasalaşmasına çalışılacak, bu arada örnek anasözleşme hazırlıklarına başlanacaktır. Değişikliklerin yasalaşmasını takip eden 3 ay içinde yeni anasözleşmeler hazırlanarak kooperatiflerin istifadesine sunulmuş olacaktır. Organların Çalışma Usul ve Esasları Yönetmeliği de yeni örnek anasözleşmelerini hazırlanmasını takiben yürürlüğü konulacaktır.

7. Kooperatifler, Kooperatif Birlikleri, Kooperatif Merkez Birlikleri ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliği Muhasebe Yönetmeliğinin yeniden düzenlemesi çalışmaları 2002 yılı Nisan ayı sonuna kadar tamamlanacaktır.

8. Yönetim kurulu faaliyet raporu ve denetim kurulu raporu yönetmeliği hazırlama çalışması 1163 sayılı kanundaki değişikliklerin yasalaşmasını takip eden 3 ay içinde tamamlanmış olacaktır.

9. Kooperatif genel kurul toplantılarında görevli Bakanlık Temsilcileri Tüzüğü'nün yeniden düzenlenmesi çalışmalarına, 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu'ndaki değişikliklerin yasalaşmasından sonra 2003 yılı Ocak ayında başlanacaktır.

10. Bağımsız denetime dair usul ve esaslara ilişkin düzenlemenin gerçekleştirilmesi amacıyla, 1163 Sayılı Kooperatifler Kanununun 90. Maddesine göre çıkartılmış olan "Kooperatif Kontrolörleri ve Kooperatiflerin Kontrolörler, Üst Kuruluşlar ve İlgili Teşekkül ve Müesseselerce Denetimi Hakkında Tüzük"te değişiklik yapılması çalışmalarına 2002 yılı Ağustos ayında başlanacaktır.

11. Kooperatif ortakları ile yönetici ve denetçilerini bilgilendirmek amacıyla 2002 yılında 8 ve 2003 yılında da 8 ilde olmak üzere toplam 16 ilde toplantılar devam edilecektir.

12. 2000 ve 2001 yıllarında toplam 1.250.000 adet bastırılan Kooperatif Ortakları İçin Önemli Bilgiler adlı broşür, 2002 ve 2003 yıllarında yapılacak olan kooperatif genel kurul toplantılarında ücretsiz olarak dağıtılacaktır.

13. Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri için de bastırılan benzer broşürler 2001 ve 2002 yıllarında ücretsiz olarak dağıtılacaktır.

14. Kooperatifler Mevzuatı kitabının basımı Mayıs 2002 ayında tamamlanıp, hizmete verilecektir.

15. Kooperatifçilik anketi, İl Müdürlükleri aracılığı ile 2002 yılı Nisan ve Mayıs aylarında yapılacaktır.

16. Kooperatifçilik eğitimi amacıyla 2003 bütçe çalışmalarında da yeterli ödenek konulması için gerekli girişimlerde bulunulacaktır.

17. Birlikler ve diğer kuruluşlarla ortak eğitim çalışmaları yapmak imkanlarının araştırılması için 2002 yılında gerekli çalışma ve yazışmalar yapılacaktır.

18. 2002 yılı içinde hazırlanacak yönetmelik kapsamında 2002 ve 2003 yıllarında kooperatifçilik başarı ödülleri verilmesi kurumsallaştırılacaktır.

19. Yaygın ve yoğun denetim çalışmaları kapsamında, belirlenecek kooperatifler ve birlikler 2002 yılı içinde Teşkilatlandırma Genel Müdürlüğü Kontrolörleri tarafından denetlenecektir.

20. Kooperatif denetçileri için denetim kılavuzu ve rapor düzeni oluşturulması çalışması 2002 yılı Ekim ayı sonuna kadar sonuçlandırılmış olacaktır.

21. 2002 ve 2003 yıllarında boş bulunan Stajyer Kontrolör kadroları için giriş sınavı açılmak suretiyle Teşkilatlandırma Genel Müdürlüğü'nün denetim kadrosu güçlendirilmiş olacaktır.

22. Bakanlığımız Teşkilat Kanununda değişiklik yapılması suretiyle 2002 ve 2003 yıllarında ilk planda 120 Kooperatifçilik Uzmanı ve 130 Kooperatif Denetmeni kadrolarının ihdas edilmesi ve açılacak sınavlarla bu kadrolarda eleman istihdamı sağlanacaktır.

23. Üst kuruluşların denetim kapasitelerinin tesbit edilmesi çalışmalarına 2002 yılı başında başlanacak ve yıl içinde tamamlanacaktır.

24. Birlik ve Merkez Birlikleri İçin Örnek Denetim Yönetmeliği hazırlanması çalışması 2002 yılı Kasım ayı sonuna kadar tamamlanacaktır.

25. Kaynak sorununun çözümü konusunda 2002 ve 2003 yıllarında ilgili kuruluşlar nezdinde yoğun çalışmalar (yazışma, görüşme, toplantı vb.) gerçekleştirilecektir.